

Erdély-szerte eldugott kis falvakban mondom, a belső parancsba kapott »Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!« (Ézs 40,1) alapján”. (7.) Az ókori (biblikus) sorokra (1Tim 1,11; Ef 5,14-17; Jel. 20,4; 2Kor 9,5; 1Kor 15,19; 2Sám 23,3-5; Lk 15, Zsolt 63,4; Luk 1,68; Ján 1,14; Ézs 49,14-26; Jn 16,32; 1Pt 1,3; Róm 9,27) és ezredfordulós sorsokra (pl. hétgyermekes családanő, alkoholos állapotban dulakodó házastársakéra) mindvégig célzatosan reflektáló pap(nő) i hang épp a nyíltságával bizonyul itt is megrendítőnek: „hangosabban üzen az, akik vagyunk, mint az, amit mondunk”. (*Spirituális orcátlanság, avagy a hitélet magasiskolája?*, 200.) S míg egy, az Elizabeth Taylor (amerikai filmszínésznő) *Mrs. Palfrey at the Claremont* című regényéből készült forgatókönyv alapján megfilmesített (*Különös barátság*, 2005) alaptörténetből kiinduló 2018-as prédikációszöveg (*Emberbőjt és Isten-telítődés*, 216–221.) az egyedüllételemény „áldott és áldatlan változatai”-val szembesít, egy másik (a 2010-es *Történetek története*, 221–227.) a generációs-specifikusan elkülönülő húsvéti élményeket veszi göröcső alá. Nem a deszakralizálódást követi nyomon, hanem a reszakralizáció egy lehetséges nyomvonalát jelöli ki, ti. a „hogyan is lesz a »bűdös és kellemetlen« ünnepből üdvtörténeti fordulópont?” (227.) Az „átjárható világok” kapcsán a virtualitást is másként tematizáló (183.), az „ösjóságot” képviselő „jóság-jegyűiek” (188.) védetté nyilvánításáért és a „maradékmentőkért” (228. old.) a hangját hallató, a tékozló fiú történetét pedig az elengedés iskolapéldájaként újraértelmező (203–207.) lelkész- és író nő ebbe a részegységbe is beépít tanulságos (pl. 1989-es, történelmi vonatkozású) emlékképeket és jelenkori történeteket, tapasztalatokat (pl. az idős, járásképtelen

györgyfalvi szomszéd 2017 januárjában tervezett látogatását) frappánsan ötvöző írást (lásd *Istenlátogatás*, 208–212.), de *A csavaros csoda* kortárs példázata (189–190.) sem nélkülözi a tanulságig elkalauzoló szellemes szellemiséget. Hasonló tonalitású a meghívók alapján rekonstruált, kötetzáró szalontörténet is. (231–255.) Az 1992 és 1999 között működő „szellemi társas szalon”-t három nő (egy orvos, egy tanár és a szerző) alapította. Szigeti Adrienn 2016-os visszaemlékezése szerint: „Együtt indítottuk el »Alternatív Istentisztelet« címmel irodalmi szalonunkat, ahova korra és nemre való tekintet nélkül nyitott, őszinte, újrarendelésre hajlandó testvéreink és barátaink jártak...” (232.) Az egykor szellemi társakat „toborzó” levelek a tematikus beszélgetéseket megcélzó együttlétek gyakoriságát, helyszínét „krónikási hűség”-gel (87.) jegyzi, ugyanakkor bibliai, magyar és világirodalmi, sőt Istennek címzett (gyerek)szövegekbe is bepillantást nyújtanak. Az „Isten-kíváncsiság” és az „emberkereső vágy” által (254.) hónapról hónapra működtetett szalon történetét egy 2000. április 13-ai misszilis és egy 2018. május 19-ei e-mail szövegrészlete zárja, de az otthonkeresés kaptatóit a kötetzáró, utolsó bekezdésig végigjáró olvasót a szerző itt „tisztelbeli szalontagga” avatja. Így aztán a szövegkalandozások tanulságaival – értsd: a(z ön)magához (be)térés exkluzív (csiga)tapasztalatával – felvértezett olvasó egy Pétfürdőn 1961 februárjában tartott előadás során elhangzott és Vörös Éva által idézett gondolatot is fontolóra vehet: „Most az emberbőrbe kötött remekművek kora következik...” (Németh László: *Sajkódi esték*, Bp. 1974. 340.)

Czégényi Dóra

Nevek tanúságtétele

Bárth M. János: Névfeldrajzi térképlapok Erdélyből. A helynévadás területi variabilitása a történeti adatok tükrében. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp. 2018. 176 old.

Bárth M. János legújabb, önálló kiadványa értő olvasatához előzetes tapasztalatok is szükségeltetnek:

nem árt ismerni, kézbe venni forrásanyagát, mégpedig a 2000-es évek elejétől kötetenként publikált, Szabó

András Zselyke (1978) – nyelvész kutató, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, azselyke@yahoo.com

T. Attila-féle történeti helynévgyűjtést (a továbbiakban: ETH), illetve rákeresni ennek elektronikus változatára. A nagyszabású sorozatban a toponimaanyag csoportosítása a jeles erdélyi nyelvész módszerét követi: egyrészt az uralomváltás előtti közigazgatási felosztást szem előtt tartva, a régiségből merített névanyag (nagy részt a 16–19. század közöttiek az adatok) az eredeti elképzelés szerint vármegyéenként, illetve székenként (egykori székely adminisztrációs egység) rendeződik kötetekbe az ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Dialektológiai és Szociolingvisztikai Tanszéke gondozásában. Szerzőnk is az említett tanszék munkatársa, az ETH kötetekinek technikai, majd az első kötet után teljes jogú szerkesztője. Szakmai tapasztalatainak lenyomataként értékelhetjük tehát névtani-névföldrajzi elkötelezettségű írását, amely azonban tematikájából következően eredendően interdiszciplináris. A szerző már az előszóban utal rá, hogy több rokontudomány művelői érdeklődéssel lapozgathatják könyvét, hiszen a nevek fejtegetésével a meglévő nyelvi állapotok megragadásán túl egy adott népesség múltjára, kultúrájára, társadalmi-gazdasági szerveztségére egyaránt fény derülhet. Bárth azt is megindokolja, miért éppen névföldrajzi (a nyelvöldrajz társ-, illetve részdiszciplinája) irányba indultak el kutatásai: merthogy a kötetek megjelenésével egy időben körvonalazódott a szerkesztőkben az igény, hogy korszerű számítógépes módszerekkel is dolgozzák fel a hatalmas adathalmazt, amelyben így a keresés lényegesen egyszerűbbé válhat, valamint a különböző adatok összevetése, csoportosítása is meggyorsítható, illetve a tévedések előfordulása is számottevően csökkenthető. A névföldrajzi módszer lényege ugyanis egy nagyobb tájegység vagy akár az egész magyar nyelvterület nyelvi jelenségeinek egyidejű vizsgálata, párhuzamba állítása; az adatok szinkrón módon történő térképre vetítése, amelyet az újonnan kifejlesztett keresőszoftver és informatikai adatbázis lehetővé tett. A szerző kutatói módszerei Szabó T. Attila helynévgyűjtői hozzáállására rezonálnak, hiszen utóbbi volt az, aki a névtudományban úgyszólván meghonosította a mikrotoponímiai vizsgálatokat, a korábbi, főként településnevekre és víznevekre koncentrált szemlélethez képest. A *Névföldrajzi térképlapok Erdélyből* c.

kötetben is mikrotérstínmformák nyelvi leképeződésével, azok interpretációival, rendszerbe helyezésével találkozunk, nagyrészt egész Erdély területén gyűjtött és vizsgált névanyagban.

A kötet első nagy fejezete A kutatás korpusza, forrásai című, amelyben a szerző elsősorban ismerteti a Szabó T. Attila neve fémjelezte névkutatási irányt, módszereket és elért eredményeket, a helynévkorpusz viszontagságos útját a nyolcvanas évek végén (amikor a megszorítások végképp tűrhetetlenekké váltak) Budapestre, az OSZK-ba, említést téve arról is, hogy Szabó T. Attila iránymutatásai alapján az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* szócikkeiben mindvégig helyet kaptak az értékes névletelek.

Benkő Loránd vezető szerepet játszott a mentőakcióban, a cédulaanyaggal első körben Szabó T. Ádám kezdett foglalkozni, majd korai halála után Hajdú Mihály irányítása alá került az anyagrendezés és -feldolgozás.

Az adatok kronológiájára, korszakokkénti számszerűsítésére is kitér Bárth, beavat, hogy nagyobb hányaduk a 17–18. századból való, 15. századi előfordulása helyneveknek csak szórványosan mutatható ki, nyilván, mert a magyar nyelvű írásbeliség Erdélyben akkor kezd szárba szökkenni. 19–20. századi névadat szintén ritkábban fordul elő az ETH-ban, a múlt századi névkincs igazából Szabó T. szinkrón gyűjtése, amely mai távlatból vált diakrónná, és a sorozatszerkesztők megítélése szerint méltán kap helyet a történeti névanyagban. Betűhív közlésre vállalkoztak a szerkesztők, ebben benne foglaltatik az, hogy híres nyelvészünk kézírásának pontos olvasatára kell kísérletet tenniük, amely – külső nézőpontból szemlélve is – sok esetben nem sikerült, amire utal is Bárth János, kifejezve reményét, hogy az időnként feltűnő pontatlanságok, elírások nem nehezítik a kutatók munkáját. Véleményem szerint (magam is merítve a sorozat adataiból helynévtani kutatásaimhoz), a félreolvasatok, sajnos, igenis a névkutatás rovására mehetnek, az adatok megbízhatósága ugyanis előfeltétele a következtetések hihetőségének. Főként a román eredetű nevek olvasásában ütköztek problémákba a kötetek anyagának közreadói. Az EHA-ban (Erdélyi helynévtörténeti adattár és interaktív névföldrajzi atlasz) meg

lehetne próbálkozni a későbbiekben a hibák lehetőség szerinti javításával, hiszen az elektronikus adatbázis előnye, hogy utólag szerkeszthető, korrektúrázható. Az egyik alfejezet külön ki is tér az adattár elektronikus feldolgozására, rálátást nyújtva a forradalmasító technikai előzményekre, az informatika szállította előnyökre, ami az adatbázisok könnyedebb építését, valamint az azokban való tájékozódást illeti. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke indította el a Magyar digitális helynévtár (később: Magyar nemzeti helynévtár) kiépítését, amely egységbe foglalja – lehetőség szerint – a Kárpát-medence helynévgyűjtéseit, adatait. Analóg módon személynevek térképekre vetítésében, összefoglalásában is segíthetnek a különböző, újít jellegű térinformatikai alkalmazások. A következőkben megismerjük az EHA gyakorlati megvalósulásának mozzanatait: elsősorban a mutató manuális elkészítése rendkívül időigényes lett volna, ezt váltották ki a szerkesztők úgymond az elektronikus eszközök bevetésével. Kifejlesztettek egy szoftvert, Olló elnevezéssel, amellyel könnyen lehet keresni az adatbázisban, de az eredmény prezentálásakor értesülünk a háttérmunkák nehézségeiről is (pl. úgy megtervezni a szoftvert, hogy a keresés az összes odaillő adatot dobja, akkor is, ha az anyagban különleges karakterekben bővelkedő nyelvi adatokkal találkozni, valamint kis és nagy kezdőbetűs nevekkal, amelyeket a kutató hiánytalanul szeretne szemrevételezni). Bárth röviden, de érthetően ismerteti a keresés mikéntjét, lehetőségeit, egy kis használati útmutatót kapunk, ami segítheti a laikusabb keresgélők eligazodását is, majd az adattárat mutatja be, különös tekintettel a nevek megjelenítési formáira, elkülöníthetőségükre, szövegkörnyezetükből való „kihámazhatóságuk” nehézségeire, illetve sokszor a helyfajta egyértelmű meghatározásának buktatóira is, hiszen amikor a kontextusban erre semmi eligazító nyom nincs, akkor kapaszkodó sincs az elemző számára. Névelméleti kérdések is megfogalmazódhatnak bennünk az adatok tanulmányozása során: ilyen pl. hogy mi számít valódi helynévnek, és mi csupán névszerű körülírásnak. Az adatgyűjtemény időnkénti átláthatatlansága azonban – meglátásom szerint – épphogy izgalmassá, valódi bűvárlattá teheti a kutatást, hiszen ha egy nyelvi jelenség egyértelmű,

információtartalma hiánytalan, akkor már nem jelent kihívást az azzal való megbirkózás.

Mielőtt tulajdonképpen munkálatait részletesen ismertetné a szerző, először kitér az azokat meghatározó, predesztináló elméleti-tudománytörténeti hátterre, stílusosan egy Szabó T. Attila-idézzel indítva a fejezetet, amely felvázol egy jövőbeni kutatási stratégiát, mégpedig „összefoglaló helynév-földrajzi térképlapok” szerkesztését, amely segítene kimutatni az egyes tulajdonnevek és elemeik elterjedésének irányait és határvonalait, valamint az egyes népek közti nyelvi érintkezésre is adatokkal szolgálhatna. A névföldrajzi vizsgálódásokra – bár meglehetősen új tudományág-nak számít – már megvolt az igény a 20. század első felében is, de a század végére hódított teret magának a névelmészekben. *A névföldrajz általános kérdései* alfejezet mindenekelőtt igyekszik definiálni a névföldrajzot magát, illetve bevezet egy terminust, a *névjárást*, valamint annak legitimitását járja körül, a két alapvető névtípus, a személy- és helynevek csoportján belül, érintve azt is, hogy mely névfajták kutathatók leginkább e specifikus szempontok szerint. Röviden vázolja a legelismertebb névkutatók szakvéleményét is a különböző nyelvi jelenségek névföldrajzi szempontú vizsgálhatóságát illetően, amelyből körvonalazódik, hogy körültekintően kell eljárunk a hipotézisek megalkotásában, a következtetések megfogalmazásában. (Ha a történeti névadatokra gondolunk, pl. mindig szem előtt kell tartanunk az adatok lejegyzőinek feltehetően egységesítő szándékát, ami az egyik fő gátló tényező abban, hogy bizton elkülöníthessük a nyelvjárási határmezsgyéket.) A következő alfejezetek a névföldrajz hasznosíthatóságát járják körül különböző tudományágak (történettudomány – főként népiségtörténet –, nyelvtörténet, dialektológia, névtan) kutatási programjaiban, meghatározó tudományos felfedezéseiben. Itt találkozunk Kniezsa István nyelvész nevével, aki megkerülhetetlen településtörténeti műveiben a helynevek elemzésére támaszkodva von le tanulságokat a Kárpát-medence népségi összetételéről, a betelepedések kronológiájáról stb. Hosszú kitérőt szentel Bárth Benkő Loránd tanulmányainak, köteteinek, akit úttörőnek tart módszertani szempontból is, és saját

kutatásai szempontjából is kiemelkedően fontosnak tartja írásainak tanulmányozását, hiszen főként Székelyföld népességével, nyelv- és névhasználatával foglalkozik behatóan, ami szerzőnk kötetének is alapvetése, sok esetben összehasonlítási felület. Meglátása szerint Benkő egyik legfontosabb felfedezése, hogy összefüggéseket figyel meg a magyar nyelvterület peremvidékeinek (Ormánság, a Dráva alsó folyásának vidéke, Órség, Pozsony környéke, Kassa környéke, Székelyföld, valamint a dél-erdélyi nyelvjárászigetek) dialektusában, és azt a merész következtetést fogalmazza meg ennek nyomán, hogy ez annak bizonyítéka, hogy ugyanazon nyelvjárást beszélő népcsoport szétszórt maradványai élnek ezeken a vidékeken, mégpedig a székelyeké, és ezt okleveles adatokkal is alátámasztja. Felvázolja a Székelyföld benépesedését is, ennek nyugat-keleti irányultságát; településnevek elemzésével következtet a térfoglalás időbeliségére, és párhuzamokat állapít meg különböző székely székek és nyugat-, valamint délnyugat-magyarországi területek nyelvjárása között (pl. az udvarhelyszéki nyelvjárást a baranyai és szlavóniai dialektussal rokonítja). Bár megállapításait azóta vitathatónak tartják, mégis mérföldkőnek számítanak a népiségtörténeti kutatásokban, elméletének azóta is népes követőtáborra van szakmai körökben. A települések létrejöttének, népességszerkezetének rövid kutatástörténete átvezet a nyelvtörténeti, nyelvjárástörténeti elkötelezettségű szakmunkák taglalásához, mégpedig azokéhoz, amelyekben a nevek az általuk vizsgált nyelvi viszonyok rendszerének alappillérei. Az első kutató, aki a földrajzi köznevek elterjedtségét, területi meghatározottságát vizsgálta, Hefty Gyula Andor volt, aki 1911-ben közölte *A térszíni formák nevei a magyar népnyelvben* című munkáját. A névtani, névközpontú, névélettani célú névföldrajzi munkák áttekintésekor a nemzetközi szakirodalmat is számba veszi, majd a legalaposabb magyarországi szakíráásokat (Hoffmann István, Mező András, Tóth Valéria stb. kutatásait). Az erdélyi helynévkutatás legújabb eredményeit is ismerteti Csomortáni Magdolna kitekintései, összefoglalói (*Erdélyi magyar helynévkutatókunk jelene, Névgyűjtés és feldolgozás Erdélyben*)

nyomán: a Szabó T. Attila körül kiépült névtani iskola reprezentánsait említi (Benkő Loránd, Murádin László, Hints Miklós, Tibád Levente, Csomortáni Magdolna stb.), valamint legismertebb, korszakalkotónak számító névrendszertani tanulmányaikat, köteteket.

A harmadik, egyben utolsó nagyfejezet tartalmazza a szerző saját bejáratú, nyelvöldrajzi kutatásait az ETH adatanyaga alapján, illetve mindegyik nyelvi jelenség tanulmányozására, a különböző megnyilvánulási formák összevetésére térképlapokat prezentál (a térképek a tágan értelmezett Erdélyt jelenítik meg), amelyekre kivetíti a különböző névalakokat.

Elsőként a hangtani jelenségeket vizsgálja a helynevekben: az ö-zést (megállapítja, hogy a legtöbb ezen tendenciát mutató adat Udvarhelyszék anyagából kerül elő – pl. *Pörhög* (1931, EHA 6.) –, de találni csíki, háromszéki, valamint belső-erdélyi adatokat is elvéve), a mezőségi e-zést (hangsúlytalan helyzetben az ö helyén az e hangot találjuk: pl. *In fátze lá Búdeskut* EHA 10.); az adatok nagy számát figyelembe véve külön foglalkozik az *irtás* ~ *orotás* alakváltozataival, párhuzamba állítva az EHA adatait a MNyA e jelenséget érintő gyűjtéseivel. Erdélyben csupán Székelyföldön találni a mély hangrendű formát, de ott meglehetősen sűrűn, a teljes Kárpát-medence magyarlakta területeit vizsgálva viszont, déli és palóc nyelvjárási régiókban is találkozni ezzel a formával gyakorta. A szerző ezen terület vizsgálatakor egyetért Benkő Loráddal, ő is bizonyítékát látja ebben a két népcsoport közti egykori szoros érintkezésnek. Ugyanígy vizsgálja Bárh a *bükk* ~ *bikk* hangrendi variációit Erdély térségében, a *lyuk* ~ *lik* ~ *juk* változatait, valamint a *bodza* tájnyelvi változatait (az EHA szókinsébeben ezek a találatok rendszeres előfordulásúak, így vizsgálatuk igencsak indokolt). A következő alfejezet kimondottan a földrajzi köznevek, valamint a névalkotó közszavak típusait, előfordulási arányát veszi számba, de ezt megelőzően beavatja az olvasót a tulajdonképpeni földrajzi köznévfogalma definiálásának képlékenységebe, arra vonatkozóan, hogy mit tekinthetünk névalkotó elemnek, névrésznek

vagy -formánsnak, és mi csupán járulékos tartozéka a névnek. A Szabó T. Attila gyűjtötte helynévkincset szerzőnk a nagy elődök földrajzínv-kategorizációi alapján osztályozta, és szemantikai vonatkozásait figyelembe véve csoportosította őket. Kázmér Miklós, Hoffmann István, valamint Kálnási Árpád egyéni kutatói látásmódot tükröző helyfajtarendszerét áttanulmányozva, módszereiket adaptálva, illetve helyenként átértelmezve, szem előtt tartva a sajátos világlátást tükröző, erdélyi történeti helynévanyagot, valamint az adatmennyiség korlátait, megalkotta a saját helynévcsoportjait, melyek a következők: 1. bemélyedést jelölő térszinformanevek, 2. kiemelkedést jelölő térszinformanevek, 3. egyéb térszinformanevek, 4. erdő- és fanevek, 5. irtásnevek, 6. gazdálkodásra utaló szavak, 7. vízrajzi köznevek.

A toponimákat gyakorisági vizsgálatnak veti alá, így állít fel statisztikákat, melyekből kiderül, melyik név a legelterjedtebb használatú (pl. a bemélyedést jelölő térszinformanevek közül a *völgy* a legsűrűbben előforduló, és a *gátlás* a legritkább), valamint összeveti a székely-nem székely, dél-erdélyi – észak-erdélyi régiókat, a lexikai különbözőségekre és hasonlóságokra koncentrálna. A nyelvjáráskutatóknak, nyelvtörténettel foglalkozóknak igazi kincsébánya az EHA, hiszen olyan archaizmusokra, tájszókra bukkanni benne, amelyeket a mai nyelvjárások már nélkülöznek, és már csak egyes helynevekben élnek (pl. *áj, üver, debren ~ dobra, vápa, lok, aszó* stb.).

A harmadik alfejezet a névtípusok földrajzi vizsgálatára összpontosít, ezen belül településnév-típusokat, birtokos jelzős szerkezetű neveket, valamint határozós szerkezetű neveket gyűjt össze az adattárból a szerző, és részletes elemzésükből, illetve más történeti, összefoglaló jellegű helységnév-tárakkal (V[istai]. András János: *Tekintő. Erdélyi helynévkönyv* I–III, Szabó M. Attila: *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnév-tára*) való összevetésükből kirajzolódik Erdély benépesedésének lehetséges „forgatókönyve”, az ún. erdélyiségek a névkeletkezésben és -használatban. Ilyen pl. a törzsnévi eredetű helységnevek hiánya

Erdélyben, amely alapján Benkő feltételezi, hogy a 11. századig szűkebb hazánk még nem népesült be. Ezzel szemben nagy számban találunk pusztaszemélynévi, illetve -d képzős toponimákat Belső-Erdélyben, valamint patrocíniumi településneveket egész Erdély területén (Székelyföldön is sűrű előfordulású). A *-falva, -laka, -háza, -telke* stb. utótagos helynevek előfordulási sűrűsége tájegységenként változik: pl. a *-falva* összetételűekkel nagyrészt Székelyföldön találkozni. A nyelvészeknek-történészeknek erre is van elmélete: a magyar nyelvterület legkeletibb vidékét később foglalják el a lakók, mint Belső-Erdélyt, és akkor már a településnevek létrejöttében az archaikusabb pusztaszemélynevek, illetve a *-d* valódi helynévképző nem játszik szerepet.

A birtokos jelzős szerkezetű toponimák esetében Bárh megállapítja, hogy az erdélyi névanyagban ezek felülreprezentáltak, főként Székelyföld területén, ezért jellegzetesen székely névadó szokásként is értékelhetjük (bár természetesen a teljes magyar nyelvterületről adatolhatók, főként az ómagyar kori névanyagban). Az effajta névleletek feltűnő sokaságán, a szerkezet ismétlődésének motiváltságán is elgondolkodik a szerző, próbálja felfejteni ennek társadalmi-néplelektani, valamint a sajátos domborzat meghatározta okait. Ezen névtípus boncolgatásakor fontos tényező lehet még a valódi szemantikai tartalom, amelyet kifejez, hiszen sok esetben nem igazi birtokviszonyt takar. A határozós szerkezetű nevek kutatásának dilemmáit már érintette a szerző a kötet első felében: ezek esetében merülnek fel leginkább kétségek a „névség”-et illetően, főként, hogy az ETH-ban a legnagyobb arányú a jelenléte ezen névtípusnak, más helynévtárakhoz viszonyítva, és ez gyanakvásra adhat okot: nem csak egyfajta körülírással van-e dolga a nyelvésznek (ilyen névalakulatok pl. az *X-re menő/hágó/járó-félék*)? Egy másik elbizonytalanító tényező még, hogy a jelenkori helynévgyűjtesekben már nagyon szórványos felbukkanásúak ezek a szerkezetek, ezért a szerző véleménye is az, hogy körültekintően kell eljárni ezen adatok besorolásakor.

A konklúzióban Bárth újra nyomatékosítja, mennyiben megkönnyítették, gördülékenyebbé tették munkáját az informatika nyújtotta lehetőségek, milyen hatalmas adatkollekción tudott tájékozódni ezáltal, illetve a névleletek térképre vetítése, csoportosítása is sziszifuszi munka lett volna a megfelelő fejlesztések hiányában. Ami az elemzés mikéntjét illeti, röviden még egyszer összefoglalja a tájékozási pontokat, amelyek mentén haladt, illetve utal a névföldrajzi vizsgálatok lehetőségeire és korlátaira is. Nagyon fontosnak tartja, hogy a történeti adatok feltárása olyan tanulságokat hozhatott, melyek nyomán pl. Székelyföld

névadó mintázatait hitelt érdemlően elkülöníthette más erdélyi tájegységekeitől.

Véleményem szerint dolgozata alapos szakirodalmi tájékozottságról, lényeglátásról tanúskodik; módszertani alapvetése világos, alaposan megindokolt; felépítése logikus, követhető, érthető; nem utolsósorban pedig jelentősen bővítheti ismereteinket az erdélyi névalkotás hagyományairól. A hasonló szakterületen kutatók haszonnal forgathatják, joggal inspirálódhatnak belőle.

András Zselyke

A politikai változások és kulturális különbségek hatása a nyelvre

Susan Gal: A nyelv politikája. Nyelvi antropológiai tanulmányok.

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 2018. 352 old.

Susan Gal *A nyelv politikája. Nyelvi antropológiai tanulmányok* című tanulmánykötete 2018-ban jelent meg a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara gondozásában Nyitrán. A kötet szerkesztői, Vančo Ildikó és Kozmács István abban látják a kötet fontosságát, hogy jelen munka rálátást biztosít a kutató 40 éves munkásságára. A kötetben olvasható 13 tanulmány között a legkorábbi 1978-ban, a legfrissebb pedig 2016-ban jelent meg. A tanulmányokat Bács Ödny Ágnes, Balogh Erzsébet, Barát Erzsébet, Hegedűs Orsolya, Horváth Péter, Horváth Veronika, Kozmács István, Kulcsár Szabó Enikő, Madarász Eszter, Petykó Márton, Vančo Ildikó fordította.

Susan Gal magyar származású amerikai nyelvész, antropológus, aki az 1956-os forradalom után hétéves korában családjával együtt az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. A New York-i Columbia Egyetemen 1970-ben egyetemi diplomát szerez pszichológiából és antropológiából. Magiszteri, majd 1976-ban PhD fokozatot kap a Berkeley-i Kaliforniai Egyetemen antropológiából,

nyelvészeti specializációval. Első egyetemi állása a New Brunswick-i Rutgers Egyetemen volt, majd 1994-től a Chicagói Egyetem antropológia- és nyelvészprofesszora. Az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága javaslatára 2016 májusában Arany János Életműdíjjal tüntették ki, hiszen magyar vonatkozású publikációival jelentős mértékben hozzájárul a magyar nyelvi és társadalmi kérdések külföldi bemutatásához.

A jelen tanulmánykötet három korpuszból áll: Nyelvi antropológiai elmélet, Tanulmányok a nyelvi variáció területéről (a Kárpát-medencében), A politika szemiotikája. Mindhárom korpusz változó számú tanulmányt foglal magába. Ezek az írások nem az időrendiség kritériumát követik, hanem a fejezetcímbe meghatározott irányvonalat.

Írásaiban Susan Gal a hatalom és nyelv kapcsolatát vizsgálja, illetve azt, hogy mi a nyelv szerepe a társadalmi, gazdasági, politikai folyamatokban, hogyan alakítják a mindennapi szokások, előfeltevések a nyelvhasználatot. Évtizedek óta figyelemmel kíséri a magyarországi helyzeteket, a történelem és a politikai